

## Plan wynikowy do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 8 szkoły podstawowej

| Temat                            | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  | Dopuszczająca [2]                                                                                                                                                                                                                                                                    | Dostateczna [3]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Dobra [4]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Bardzo dobra [5]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Celująca [6]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|                                  | Uczeń potrafi:                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>Człowiek w społeczeństwie</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe potrzeby człowieka;</li> <li>- wymienić osoby [podmioty, instytucje], które mają wpływ na rozwój młodego człowieka;</li> <li>- podać przykłady ról społecznych;</li> <li>- podać przykłady norm społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe kategorie potrzeb człowieka;</li> <li>- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki;</li> <li>- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;</li> <li>- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dopasować wskazane potrzeby do właściwych kategorii;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy potrzebami naturalnymi a społecznymi człowieka;</li> <li>- wyjaśnić znaczenie słowa <i>socjalizacja</i>;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina;</li> <li>- porównać społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela;</li> <li>- podać przykłady konfliktu ról społecznych;</li> <li>- wymienić podstawowe kategorie norm społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dostrzec i przedstawić zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka;</li> <li>- przedstawić czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka;</li> <li>- rozpoznać i dopasować wskazane normy społeczne do właściwych kategorii;</li> <li>- przedstawić pozytywne i negatywne wzorce zachowań funkcjonujące w swoim środowisku rówieśniczym;</li> <li>- dokonać autorefleksji, wskazać swoje mocne i słabe strony;</li> <li>- na wybranych przykładach [tekst, ilustracja] dostrzec konflikt ról społecznych;</li> <li>- wskazać przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przewidzieć konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy normami formalnymi a nieformalnymi;</li> <li>- na wybranych przykładach dokonać analizy sytuacji, w której dochodzi do konfliktu ról społecznych [wskazać przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu];</li> <li>- przedstawić problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku [ocena zjawiska, dostrzeganie problemów i zagrożeń, wskazywanie przyczyn i konsekwencji].</li> </ul> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Grupy społeczne</b>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady grup społecznych;</li> <li>- podać przykłady konfliktów społecznych;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole.</li> </ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe cechy grup społecznych;</li> <li>- określić, jakim rodzajem grupy jest grupa koleżeńska;</li> <li>- wymienić grupy społeczne, do których należy;</li> <li>- wymienić typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej;</li> <li>- podać przykłady postaw/zachowań jednostek wobec konfliktu;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać poszczególne rodzaje grup społecznych;</li> <li>- wskazać cechy grupy nastawionej na realizację zadania, typowego dla społeczności uczniowskiej;</li> <li>- podać przykłady korzyści i zagrożeń wynikających z bycia w grupie;</li> <li>- podać przykłady zasad efektywnej współpracy;</li> <li>- wskazać dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu;</li> <li>- rozpoznać typowe sposoby rozwiązywania konfliktów;</li> <li>- wymienić warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dopasować właściwe cechy do podanych grup społecznych;</li> <li>- rozpoznać sytuacje, w których łamane są zasady efektywnej współpracy w grupie;</li> <li>- porównać konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa;</li> <li>- porównać różne sposoby rozwiązywania konfliktów, wskazać ich dobre i złe strony;</li> <li>- uzasadnić wybór metody rozwiązywania konfliktu społecznego.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać cechy grup nastawionych na realizację różnych typów zadań;</li> <li>- dokonać analizy konkretnej sytuacji konfliktowej [wskazać strony konfliktu, przejawy, przyczyny i konsekwencje społeczne konfliktu; zaproponować sposoby rozwiązania konfliktu, uzasadnić wybór sposobu rozwiązania konfliktu].</li> </ul>                                                                     |
| <b>Komunikacja i autoprezentacja</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe zasady skutecznej komunikacji;</li> <li>- odróżnić nadawcę od odbiorcy komunikatu;</li> <li>- podać przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie [zachować dystans, sprzeciwić się].</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe rodzaje komunikacji;</li> <li>- podać przykłady komunikatów niewerbalnych;</li> <li>- wymienić czynniki utrudniające wystąpienia publiczne;</li> <li>- wymienić podstawowe cechy postawy asertywnej.</li> </ul>                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna;</li> <li>- określić nadawcę i odbiorcę przedstawionego komunikatu;</li> <li>- wymienić zasady, których należy przestrzegać w wystąpieniach publicznych;</li> <li>- zastosować w praktyce zasady skutecznej komunikacji, np.</li> </ul>                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytać znaczenie i rolę komunikatów niewerbalnych w zaprezentowanych wystąpieniach publicznych;</li> <li>- zastosować wybrane komunikaty niewerbalne w wystąpieniu publicznym;</li> <li>- wyjaśnić, czym się różni debata od dyskusji;</li> <li>- dostrzec i opisać przykłady łamania zasad</li> </ul>                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dokonać krytycznej analizy przekazu informacyjnego, np. reklamy [wykorzystane środki perswazyjne, przejawy i sposoby manipulacji, wykorzystane komunikaty niewerbalne];</li> <li>- dokonać krytycznej analizy postaw uznawanych za asertywne pod kątem przestrzegania zasad asertywności;</li> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] akcję społeczną propagującą</li> </ul> |

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>w wystąpieniu na forum klasy;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać postawy asertywne oraz postawy uległości, agresji i manipulacji.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>dobrej komunikacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, czym się różni postawa asertywna od postaw: uległości, agresji i manipulacji.</li> <li>- stosować w praktyce warunki asertywności.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                | <p>postawy asertywne i zasady asertywności.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Życie rodzinne</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady więzi łączących członków rodziny;</li> <li>- wymienić podstawowe oczekiwania społeczne wobec poszczególnych członków rodziny [dzieci, rodziców].</li> </ul>                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić cechy rodziny jako grupy społecznej;</li> <li>- wymienić potrzeby młodych ludzi, które zaspokaja rodzina;</li> <li>- wymienić rodzaje współczesnych rodzin;</li> <li>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki dziecka w rodzinie;</li> <li>- wymienić podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne;</li> <li>- wymienić podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych polskich rodzin.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób rodzina przyczynia się do zaspokajania potrzeb człowieka;</li> <li>- podać nazwy poszczególnych funkcji rodziny;</li> <li>- porównać cechy różnych typów rodzin / rozpoznać poszczególne typy rodziny;</li> <li>- wymienić czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych;</li> <li>- wymienić instytucje wspierające rodziny w realizacji swoich funkcji oraz formy pomocy rodzinie.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazywać przykłady [rozpoznać sytuacje] realizacji przez rodzinę poszczególnych funkcji;</li> <li>- rozpoznawać sytuacje nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji;</li> <li>- wyjaśnić, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji;</li> <li>- wskazać zależności pomiędzy systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie [projekt społeczny] propagujący na terenie szkoły lub społeczności lokalnej wybrane wartości kształtujące życie rodzinne;</li> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące wiedzę na temat instytucji wspierających rodzinę i form pomocy rodzinie.</li> </ul> |
| <b>Edukacja i praca</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe zadania szkoły,</li> <li>- wymienić poszczególne typy szkół tworzących strukturę szkolną w Polsce,</li> <li>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki uczniów,</li> <li>- wymienić osoby, u których może szukać pomocy, w przypadku naruszenia praw ucznia.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić funkcje, które pełni szkoła,</li> <li>- odczytać ze schematu podstawowe informacje dotyczące struktury polskiego szkolnictwa,</li> <li>- przedstawić różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej;</li> <li>- określić, kto tworzy</li> </ul>                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić działania za pomocą, których szkoła realizuje poszczególne funkcje;</li> <li>- przedstawić wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji;</li> <li>- zaplanować swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej [preferencji</li> </ul>                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zhierarchizować funkcje szkoły,</li> <li>- określić, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła;</li> <li>- wyjaśnić, jakich umiejętności oczekuje współczesny rynek pracy;</li> <li>- wymienić czynniki</li> </ul>                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące ideę samorządności uczniowskiej;</li> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie informujący społeczność szkolną, o sposobach</li> </ul>                                                                                                                      |

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>samorząd szkolny,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić formy organizacji życia szkolnego.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>zawodowych];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- scharakteryzować poszczególne formy życia szkolnego [organizacja, zadania, formy działania],</li> <li>- rozpoznać przypadki naruszania praw ucznia.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>umożliwiające odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenić pracę samorządu szkolnego / podejmowane przez niego działania i formy pracy;</li> <li>- ocenić i uzasadnić swoją aktywność [pracę] w ramach samorządu szkolnego.</li> </ul> | <p>dochodzenia swoich praw w szkole.</p>                                                                                                                                  |
| <b>Ekonomia na co dzień</b>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnić dochody rodziny od wydatków;</li> <li>- wymienić podstawowe wydatki i źródła dochodów typowego gospodarstwa domowego;</li> <li>- wymienić podstawowe prawa przysługujące konsumentowi.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego;</li> <li>- wymienić rodzaje źródeł dochodów gospodarstwa domowego;</li> <li>- wymienić podstawowe zasady prawidłowo skonstruowanego budżetu domowego;</li> <li>- podać przykłady łamania praw konsumenta;</li> <li>- wypełnić typowy formularz reklamacyjny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenić [uzasadnić ocenę], czy zaprezentowany budżet gospodarstwa domowego jest prawidłowo skonstruowany;</li> <li>- wymienić przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym;</li> <li>- opisać strukturę typowego budżetu domowego;</li> <li>- napisać reklamację;</li> <li>- wymienić instytucje chroniące prawa konsumenta;</li> <li>- wymienić podstawowe zasady, którymi powinien kierować się świadomy konsument.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprojektować działania służące ograniczeniu wydatków budżetu domowego;</li> <li>- wyjaśnić, jak przestrzeganie zasad świadomego konsumenta wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.</li> </ul>                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- na wybranych przykładach ocenić ofertę handlową [przydatność w gospodarstwie domowym, jakość, cena, konkurencyjność].</li> </ul> |
| Podsumowanie i test             |                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                           |
| <b>Czym są prawa człowieka?</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady praw przysługujących dzieciom;</li> <li>- podać przykłady praw i wolności człowieka;</li> </ul>                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne funkcje praw i wolności człowieka;</li> <li>- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Powszechną Deklarację Praw</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić cechy praw i wolności człowieka;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega szczególne znaczenie</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić historię koncepcji praw i wolności człowieka;</li> <li>- wyjaśnić, znaczenie</li> </ul>                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób młodzi ludzie mogą włączyć się w działania prowadzone przez UNICEF;</li> </ul>                           |

|                                    |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                    |                                                                                                                                                                                        | <p><i>Człowieka;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Konwencję Praw Dziecka;</i></li> <li>- podać przykłady łamania praw dziecka;</li> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez UNICEF.</li> </ul>                                                                                                           | <p><i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić prawa zawarte w <i>Konwencji Praw Dziecka;</i></li> <li>- rozwinąć skrót UNICEF</li> </ul>                                                                                                           | poszczególnych cech praw i wolności człowieka.                                                                                                                                                                                      | - zaprezentować* wybraną formę aktywności UNICEFU.                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Katalog praw człowieka</b>      | - wymienić przykłady konstytucyjnych praw i wolności człowieka.                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;</li> <li>- podać przykłady praw i wolności osobistych, politycznych oraz socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych zagwarantowanych w Konstytucji RP;</li> </ul>                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;</li> <li>- rozpoznać przykłady łamania praw i wolności człowieka;</li> <li>- uzasadnić konieczność funkcjonowania systemu ochrony praw i wolności człowieka.</li> </ul> | - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.                                                                                                                                              | - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię społeczną propagującą ideę ochrony praw i wolności człowieka.                                                                                                                                                            |
| <b>Ochrona praw człowieka</b>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie;</li> <li>- wymienić instytucje chroniące prawa człowieka w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka;</li> <li>- podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw i wolności człowieka;</li> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić zagrożenia wynikające z łamania praw i wolności człowieka;</li> <li>- wymienić przyczyny łamania praw człowieka;</li> <li>- wyszukać w mediach opisy sytuacji, w których łamane są prawa człowieka.</li> </ul>                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać poziom przestrzegania praw człowieka w państwach globalnego Południa i globalnej Północy;</li> <li>- ocenić [uzasadnić] poziom przestrzegania praw człowieka w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić i ocenić poziom przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w wybranym państwie świata;</li> <li>- zaprezentować* działalność wybranej organizacji międzynarodowej na rzecz ochrony praw i wolności człowieka.</li> </ul> |
| <b>Bezpieczeństwo o nieletnich</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestrzeni;</li> <li>- podać przykłady</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, kogo w świetle polskiego prawa, nazywamy nieletnim;</li> <li>- wymienić podstawowe</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z internetu;</li> <li>- przedstawić wady i zalety</li> </ul>                                                                                                                                                   | - wyjaśnić, jak skutecznie można się chronić przed zagrożeniem                                                                                                                                                                      | - zaplanować [przeprowadzić/ wziąć aktywny udział] działanie na rzecz promowania wśród                                                                                                                                                                                                |

|                             |                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                             | pozytywnego i negatywnego wykorzystania internetu przez młodych ludzi.                                                                                                                                                                           | zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich;<br>- wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z internetu<br>- wskazać formy cyberprzemocy.                                                                                                                                                          | aktywności na forach społecznościowych.                                                                                                                                                                                                                                                                 | cyberprzemocą                                                                                                                                                                                                                                                       | rówieśników zasad prawidłowego korzystania z internetu.                                                                                                                                                                                |
| <b>Służby ochrony prawa</b> | - wymienić przykłady działań policji;<br>- podać przykłady, innych niż policja, służb porządkowych w Polsce,<br>- podać przykłady działań straży miejskiej.                                                                                      | - wymienić główne zadania policji;<br>- wymienić główne prawa przysługujące policjantom;<br>- wymienić prawa przysługujące nieletnim w kontakcie z policjantem;<br>- wymienić rodzaje służ mundurowych w Polsce.<br>- odszukać informacje o prawach przysługujących ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym. | - wymienić zadania poszczególnych służb mundurowych w Polsce;<br>- wymienić główne prawa przysługujące ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym;<br>- uzasadnić konieczność znajomości przysługujących nam praw;<br>- wyjaśnić, gdzie należy szukać pomocy w przypadku występowania przemocy domowej | - uzasadnić konieczność reagowania w przypadku występowania przemocy domowej, przemocy rówieśniczej;<br>- zinterpretować przepisy prawa dotyczące działania służ porządkowych.                                                                                      | - zaplanować działanie [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] propagujące konieczność [skuteczne formy] przeciwdziałania przemocy domowej [przemocy w grupie rówieśniczej / przemocy w szkole].                                        |
| Podsumowanie i test         |                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Czym jest samorząd?</b>  | - określić, kto tworzy samorząd uczniowski;<br>- podać przykłady działań samorządu uczniowskiego;<br>- wymienić podstawowe jednostki podziału terytorialnego państwa polskiego;<br>- określić, w której gminie, powiecie i województwie mieszka. | - wymienić rodzaje samorządów działających w Polsce;<br>- podać przykłady samorządów zawodowych;<br>- podać przykłady działań samorządu terytorialnego;<br>- odszukać na mapie województwo, w którym mieszka;<br>- rozpoznać herb miejscowości, w której mieszka;                                                | - wyjaśnić, w jakim celu tworzone są samorządy zawodowe;<br>- wyjaśnić, w czym przejawia się zasada decentralizacji władzy publicznej w Polsce;<br>- wymienić organy samorządów terytorialnych w Polsce;<br>- określić, jaki charakter ma gmina, w której mieszka;<br>- rozpoznać herb                  | - uzasadnić konieczność, angażowania się w życie lokalnej społeczności;<br>- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny;<br>- wyjaśnić, czym się różni gmina wiejska, od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej;<br>- wymienić organy | - zaprezentować* swoją gminę: historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach;<br>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie na rzecz swojej społeczności lokalnej. |

|                                               |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               |                                                                                                                                                                       | - odszukać informacje na temat osób pełniących najważniejsze funkcje w swojej gminie.                                                                                                                            | województwa, w którym mieszka;<br>- podać imiona i nazwiska osób pełniących aktualnie najważniejsze funkcje w swojej gminie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | państwa, które mogą ingerować [kontrolować] działania władz samorządowych.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Gmina – podstawowa jednostka samorządu</b> | - wymienić organy gminy, w której mieszka;<br>- podać przykłady spraw załatwianych w urzędzie gminy;<br>- określić, gdzie znajduje się urząd gminy, w której mieszka. | - wymienić podstawowe zadania gminy;<br>- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy;<br>- podać sposób wyłaniania władz gminy;<br>- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum gminnym. | - wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy;<br>- wymienić zasady przeprowadzania wyborów do władz gminy;<br>- podać przykłady zadań własnych i zleconych gminy;<br>- wymienić źródła finansowania gminy;<br>- podać przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy;<br>- wyjaśnić pojęcie budżet obywatelski;<br>- wyszukać informacje na temat przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy, miasta. | - do poszczególnych rodzajów gminy dopasować odpowiadające im organy;<br>- zinterpretować przepis prawa dotyczący organizacji referendum gminnego;<br>- wyjaśnić, jaką rolę w budżecie gminy odgrywają środki uzyskiwane z funduszy unijnych;<br>- uzasadnić konieczność angażowania się mieszkańców w rozwiązywanie problemów gminy i działalność organów gminy;<br>- wyjaśnić, w jaki sposób działalność samorządu gminnego przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;<br>- podać przykłady działania młodzieżowej rady gminy. | - wyszukać informacje na temat realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich;<br>- przygotować kampanię wyborczą do młodzieżowej rady gminy;<br>- uczestniczyć w pracach młodzieżowej rady gminy;<br>- zareklamować / promować na forum szkoły ideę młodzieżowej rady gminy;<br>- zaprezentować strukturę budżetu swojej gminy [wykres, tabela, prezentacja multimedialna]. |
| <b>Powiat i województwo</b>                   | - wymienić organy powiatu i województwa;                                                                                                                              | - wymienić podstawowe zadania samorządu                                                                                                                                                                          | - wymienić podstawowe uprawnienia organów                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | - porównać strukturę i sposób powoływania                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | - przedstawić strukturę polityczną sejmiku swojego                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady spraw załatwianych w starostwie powiatowym i urzędzie marszałkowskim;</li> <li>- określić, gdzie znajdują się władze powiatu i województwa, w których mieszka.</li> </ul>                                 | <p>powiatowego i wojewódzkiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa;</li> <li>- podać sposób wyłaniania władz samorządowych powiatu i województwa;</li> <li>- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum lokalnym.</li> </ul>                                                               | <p>uchwałodawczych i wykonawczych powiatu i województwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zinterpretować przepis prawa dotyczący przeprowadzania wyborów do władz uchwałodawczych powiatu i województwa.</li> </ul>                              | <p>władz samorządowych gminy, powiatu i województwa.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>województwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* swój powiat lub województwo [historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach].</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Obywatele a władza samorządowa</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady spraw załatwianych przez urząd gminy, starostwo powiatowe, urząd marszałkowski;</li> <li>- odszukać stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego .</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- sporządzić wykaz spraw, które można załatwić w gminie za pomocą ePUAP;</li> <li>- wymienić podstawowe zasady postępowania etycznego w pracy administracji publicznej;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie korupcja;</li> <li>- wymienić praw przysługujące obywatelowi w urzędzie;</li> <li>- wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odszukać informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej;</li> <li>- wyjaśnić, jaki rodzaj informacji zamieszcza się w BIP;</li> <li>- rozpoznać przypadki łamania praw obywateli w urzędzie.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, dlaczego należy przestrzegać zasad etycznego postępowania urzędników administracji;</li> <li>- wskazać działania, które może podjąć obywatel w przypadku łamania jego praw w urzędzie;</li> <li>- uzasadnić konieczność aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej;</li> <li>- zaprezentować strukturę organizacyjną swojego urzędu gminy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaplanować [przeprowadzić na forum szkoły] kampanię społeczną promującą zasady etycznego postępowania urzędników administracji [przeciwdziałającą zjawisku korupcji; nepotyzmu];</li> <li>- zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie/ dyskusji] na temat przyczyn i skutków zjawiska korupcji i [lub] nepotyzmu w życiu publicznym;</li> <li>- zaprojektować inicjatywę, która może być sfinansowana w ramach budżetu obywatelskiego.</li> </ul> |
| Podsumowanie i test                   |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Naród i ojczyzna</b>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady polskiego dziedzictwa narodowego;</li> <li>- podać przykłady więzi</li> </ul>                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne czynniki kształtujące polską tożsamość narodową;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy wspólnotą narodową</li> </ul>                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnić, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jak i dlaczego, jak zmieniały się na przestrzeni dziejów</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |



|                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  | <p>łączących polską wspólnotę narodową,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić i rozpoznać polskie symbole narodowe;</li> <li>- nazwać swoją dużą i małą ojczyznę;</li> <li>- rozpoznać Narodowe Święto Niepodległości i Święto Narodowe Trzeciego Maja.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcie ojczyzna;</li> <li>- opisać polskie symbole narodowe;</li> <li>- wymienić sytuacje, w których używa się polskich symboli narodowych;</li> <li>- wymienić najważniejsze polskie święta narodowe;</li> <li>- przedstawić zasady prawidłowego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych.</li> </ul> | <p>i wspólnotą etniczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jakie znaczenie dla współczesnego młodego człowieka ma tożsamość narodowa;</li> <li>- przedstawić historię polskich symboli narodowych;</li> <li>- wymienić różne rodzaje tożsamości społecznych.</li> </ul>                                                     | <p>kulturowe - wyjaśnić, w jaki sposób historia kształtowała polską tożsamość narodową,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- do podanych świat narodowych dopasować im wydarzenia historyczne,</li> <li>- przedstawić negatywne i pozytywne aspekty funkcjonowania społeczeństw wieloetnicznych/ narodowych,</li> <li>- wyjaśnić, z czego mogą wynikać trudności w utrzymaniu polskiej tożsamości narodowej.</li> </ul> | <p>polskie symbole narodowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić wybrany problem etniczny / narodowy współczesnego świata*,</li> <li>- zaprezentować wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego*;</li> <li>- przedstawić czynniki utrudniające i ułatwiające prawidłową komunikację pomiędzy różnymi grupami etnicznymi / narodowymi.</li> </ul> |
| <b>Obywatelstwo i narodowość</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP;</li> <li>- podać przykłady cnót /wartości obywatelskich;</li> <li>- wymienić postaci najwybitniejszych Polaków XX i XXI wieku.</li> </ul>                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnić [rozpoznać na przykładach] pojęcie narodowość od obywatelstwa;</li> <li>- wymienić więzi łączące obywatela i państwo;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada krwi;</li> <li>- wymienić cechy dobrego obywatela.</li> </ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy obywatelstwem a narodowością;</li> <li>- wymienić konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP;</li> <li>- wyjaśnić, jaki wpływ ma państwo na kształtowanie więzi narodowych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;</li> <li>- uzasadnić konieczność przestrzegania cnót/wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym;</li> <li>- przedstawić konsekwencję odrzucenia wartości w życiu publicznym.</li> </ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wzorzec obywatela polskiego; wybór postaci uzasadnić, odwołując się do jego cnót, postaw, działań, osiągnięć.</li> </ul>                                                                                                                                                                                            |
| <b>Czym jest patriotyzm?</b>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady postaw patriotycznych i działań na rzecz dobra Ojczyzny;</li> <li>- podać przykłady postaw patriotycznych wśród</li> </ul>                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcie patriotyzm;</li> <li>- wymienić przejawy patriotyzmu lokalnego i gospodarczego.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnić potrzebę patriotyzmu we współczesnym świecie;</li> <li>- porównać postawy patriotyczne dawniej i</li> </ul>                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazać zalety i wady postaw określanych jako patriotyzm gospodarczy;</li> <li>- wskazać zalety i wady</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania służące propagowaniu postaw patriotycznych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                 |                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                 | współczesnej młodzieży.                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | dzisiaj.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | postaw uznawanych współcześnie za przejawy patriotyzmu, np. kibicowanie na zawodach sportowych.                                                                                                                                                                                                                                                                                 | [zaplanować, aktywnie uczestniczyć];<br>- podjąć działania sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności [zaplanować, aktywnie uczestniczyć].                                                |
| <b>Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce</b> | - podać przykłady mniejszości etnicznych i narodowych we współczesnej Polsce;<br>- wymienić podstawowe grupy cudzoziemców przebywających w Polsce.    | - wymienić podstawowe prawa przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce,<br>- wyjaśnić pojęcie Polonia,<br>- odczytać z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości etnicznych i narodowych w Polsce;<br>- odczytać z mapy, gdzie współcześnie znajdują się największe skupiska Polonii. | - wymienić zamieszkujące Polskę mniejszości narodowe i etniczne, oraz grupę posługującą się językiem regionalnym;<br>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszościami narodowymi i etnicznymi w Polsce a cudzoziemcami;<br>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy pojęciami: imigranci i uchodźcy;<br>- wymienić podstawowe prawa przysługujące uchodźcom w Polsce;<br>- wymienić związki łączące Polonię z Polską. | - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszością narodową a mniejszością etniczną;<br>- wymienić kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną;<br>- wymienić główne czynniki, które zadecydowały o powstaniu Polonii;<br>- uzasadnić konieczność szczególnej ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych. | - zaprezentować* historię, kulturę, formy organizacji wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce                                                                                |
| <b>Tolerancja i przejawy ksenofobii</b>         | - podać przykłady / rozpoznać przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu;<br>- rozpoznać postawy tolerancyjne i braku tolerancji. | - wyjaśnić pojęcia: ksenofobia, rasizm, szowinizm;<br>- wyjaśnić pojęcie tolerancja;<br>- odróżnić postawę tolerancyjną od postawy bezkrytycznej akceptacji;<br>- podać przykłady stereotypów.                                                                                                                       | - wyjaśnić pojęcie stereotyp;<br>- wymienić cechy stereotypu;<br>- wyjaśnić, w jaki sposób można przeciwstawiać się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmowi i antysemityzmowi.<br>- porównać postawę patriotyczną                                                                                                                                                                                                                 | - uzasadnić potrzebę przeciwstawiania się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmowi i antysemityzmowi;<br>- przedstawić społeczne konsekwencje stereotypizacji.                                                                                                                                                                                                                  | - podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania sprzyjające kształtowaniu postawy otwartości, akceptacji i tolerancji wobec odmienności etnicznych, religijnych i kulturowych. |

|                                       |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                   | i nacjonalistyczną;<br>- uzasadnić słuszność postawy tolerancyjnej.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Podsumowanie i test</b>            |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Państwo i demokracja</b>           | - podać przykłady działań władzy państwowej;<br>- wymienić podstawowe cechy państwa;<br>- wymienić nazwy współczesnych reżimów politycznych [demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm]. | - wyjaśnić, co to znaczy, że państwo jest suwerenne;<br>- wymienić podstawowe funkcje państwa;<br>- podać przykłady realizacji zasady przedstawicielstwa;<br>- wymienić podstawowe cechy państwa demokratycznego. | - - wymienić podstawowe formy demokracji bezpośredniej;<br>- wyjaśnić, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej;<br>- wymienić korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny;<br>- wymienić podstawowe cechy autorytaryzmu i totalitaryzmu;<br>- dopasować działania władzy państwowej do poszczególnych funkcji państwa;<br>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy monarchią a republiką. | - wskazać wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej;<br>- wskazać na mapie Europy monarchie i republiki;<br>- podać przykłady współczesnych państwa autorytarnych;<br>- podać przykłady współczesnych i historycznych państw totalitarnych. | - zaprezentować* sytuację człowieka w państwie totalitarnym<br>- porównać pozycję obywatela w państwie demokratycznym oraz państwie autorytarnym i totalitarnym.                                   |
| <b>Polska państwem demokratycznym</b> | - wymienić główne rodzaje władzy państwowej;<br>- wymienić organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej w Polsce;<br>- podać nazwę ustawy zasadniczej.                     | - wymienić podstawowe zasady ustroju Polski;<br>- wyjaśnić, na czym polega zasady: konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa i trójpodziału władzy;<br>- wymienić źródła powszechnie obowiązującego prawa w Polsce;  | - wymienić rozdziały Konstytucji RP;<br>- wyjaśnić, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny;<br>- wyjaśnić, czym jest preambuła;<br>- wyjaśnić, na czym polegają zasady: pluralizmu politycznego,                                                                                                                                                                                                                  | - wyjaśnić, jakich spraw może dotyczyć referendum ogólnokrajowe;<br>- dokonać interpretacji przepisu Konstytucji RP dotyczącego referendum ogólnokrajowego;                                                                                           | - wyjaśnić, dlaczego zasady konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, państwa prawa są fundamentem ustroju demokratycznego;<br>- wskazać wady i zalety |

|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić szczególne cechy konstytucji.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p>republikańskiej formy rządu, państwa prawa;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić wartości, do których odwołuje się preambuła Konstytucji;</li> <li>- odszukać w Konstytucji RP przepisy dotyczące wskazanych kwestii;</li> <li>- wyjaśnić, czego dotyczyły referenda ogólnokrajowe przeprowadzone po 1989 roku.</li> </ul>                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić główne zasady nowelizacji Konstytucji RP.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>republikańskiej formy rządów;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić historię polskiego konstytucjonalizmu.</li> </ul>                    |
| <b>Sejm i Senat RP</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić organy władzy ustawodawczej;</li> <li>- wymienić główną funkcję Sejmu i Senatu;</li> <li>- określić, z kogo składa się Sejm i Senat;</li> <li>- podać zasadę zgodnie, z którą formowany jest Sejm i Senat;</li> <li>- podać przykład partii politycznej działającej w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, z ilu posłów składa się Sejm, a z ilu Senat;</li> <li>- wymienić najważniejsze kompetencje Sejmu i Senatu;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada przedstawicielstwa;</li> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób podejmowane są decyzje w Sejmie i Senacie;</li> <li>- wymieć zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;</li> <li>- wymienić partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie bieżącej kadencji.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, z kogo składa się Zgromadzenie Narodowe;</li> <li>- podać przykład sytuacji, w której Sejm i Senat obradują jako Zgromadzenie Narodowe;</li> <li>- wyjaśnić zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie immunitet;</li> <li>- wymienić główne etapy procesu ustawodawczego;</li> <li>- wyjaśnić, co jest głównym celem działalności partii politycznej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać zasady wyborów do Sejmu i Senatu;</li> <li>- porównać rolę Sejmu i Senatu w procesie ustawodawczym;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie ustawodawczym posiada Prezydent RP;</li> <li>- wyjaśnić pojęcia: mandat, komisje sejmowe, Prezydium Sejmu, Konwent Seniorów,</li> <li>- wyjaśnić, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli;</li> <li>- wskazać skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybraną polską partię polityczną [struktura organizacyjna, program, działalność, wartości].</li> </ul> |

|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Prezydent i Rada Ministrów</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić organy władzy wykonawczej w Polsce;</li> <li>- podać imię i nazwisko urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów;</li> <li>- określić sposób powoływania Prezydenta RP;</li> <li>- podać przykład uprawnienia Prezydenta RP.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić główne zasady wyboru Prezydenta RP;</li> <li>- wymienić podstawowe kompetencje Prezydenta RP;</li> <li>- wymienić podstawowe kompetencje Rady Ministrów.</li> </ul>                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uporządkować kompetencje Prezydenta RP [polityka wewnętrzna, polityka zagraniczna];</li> <li>- omówić główne zasady procedury tworzenia rządu;</li> <li>- przedstawić podstawowe fakty dotyczące życiorysu politycznego urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów.</li> </ul>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, na czym polega kontrola polityczna Sejmu nad Radą Ministrów;</li> <li>- wyjaśnić na czym polega zasada kontrasygnaty;</li> <li>- przedstawić główne zadania wskazanych ministerstw;</li> <li>- wymienić Prezydentów RP po 1989 r.</li> </ul>                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* zadania i zakres działań wybranego ministerstwa;</li> <li>- na podstawie zgromadzonych informacji, wyjaśnić, w jaki sposób działania wskazanych ministerstw wpływają na życie przeciętnej polskiej rodziny.</li> </ul>    |
| <b>Sądy i trybunały</b>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady spraw, z którymi człowiek może zwrócić się do sądu;</li> <li>- wymienić rodzaje sądów w Polsce.</li> </ul>                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne zasady postępowania sądowego;</li> <li>- wymienić nazwy trybunałów działających w Polsce;</li> <li>- określić główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego;</li> <li>- wyjaśnić, czym zajmują się sądy administracyjne.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać główne zasady postępowania sądowego,</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności sądów;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada niezawisłości sędziów;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełnią sędziowie w procesie sądowym;</li> <li>- wymienić strony postępowania sądowego [postępowanie karne i cywilne].</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić zasady gwarantujące niezawisłość sędziów,</li> <li>- wyjaśnić, znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego;</li> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób realizowana jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego,</li> <li>- wyjaśnić rolę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu dla ochrony zasady państwa prawa.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omówić strukturę i hierarchię sądów w Polsce;</li> <li>- zaprezentować strukturę organizacyjną sądu rejonowego;</li> <li>- zająć stanowisko w sprawie roli ławników w procesie sądowym [zbudować argumenty i kontrargumenty].</li> </ul> |
| <b>Organizacje pozarządowe</b>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady organizacji pozarządowych;</li> <li>- podać przykłady działań wolontariuszy.</li> </ul>                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady realizacji prawa do swobodnego zrzeszania się;</li> <li>- odszukać przykłady stowarzyszeń i fundacji</li> </ul>                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcia: fundacja i stowarzyszenie;</li> <li>- wyjaśnić, jak rolę pełnią związki zawodowe;</li> <li>- uzasadnić konieczność</li> </ul>                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- aktywnie uczestniczyć w działaniach na rzecz wspierania innych ludzi, rozwoju środowiska lokalnego [aktywność</li> </ul>                                                                                                                 |

|                                   |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                   |                                                                                                                                                                                                                  | <p>działających w swoim środowisku lokalnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez związki zawodowe;</li> <li>- wymienić cechy wolontariatu.</li> </ul>                                                                                                                                                                                      | <p>angażowania się w działania organizacji pozarządowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić korzyści wynikające z pracy w wolontariacie;</li> <li>- wymienić główne organizacje młodzieżowe działające w Polsce.</li> </ul>                                                                                                                                                   | <p>się;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić różnicę pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem;</li> <li>- wyjaśnić, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                  | <p>w organizacjach pozarządowych, praca w wolontariacie];</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybraną organizację pozarządową [misja, wartości, cele, formy działania, struktura organizacyjna, znaczenie dla środowiska];</li> <li>- przedstawić historię NSZZ "Solidarność";</li> <li>- zaplanować działalność i strukturę organizacyjną dowolnego stowarzyszenia.</li> </ul> |
| <b>Media i opinia publiczna</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady środków masowego przekazu;</li> <li>- podać przykłady pracy dziennikarzy;</li> <li>- odszukać w środkach masowego przekazu przykłady reklam.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać główne cechy środków masowego przekazu;</li> <li>- podać główne cechy opinii publicznej;</li> <li>- wymienić główne funkcje mediów;</li> <li>- podać przykłady mediów społecznościowych;</li> <li>- odczytać, zilustrowane w prostej formie, wyniki wskazanego sondażu opinii publicznej;</li> <li>- wymienić główne funkcje reklamy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytać cel wskazanej kampanii społecznej;</li> <li>- wskazać pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania mediów społecznościowych;</li> <li>- wymienić główne zasady etyki dziennikarskiej;</li> <li>- odszukać w tekście publicystycznym fakty i opinie;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby perswazji / manipulacji stosowane w mediach.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dostrzec środki perswazji / manipulacji zastosowane we wskazanej reklamie;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełni opinia publiczna [sondaże opinii publicznej] w państwie demokratycznym;</li> <li>- uzasadnić konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej;</li> <li>- odszukać przykłady łamania etyki dziennikarskiej;</li> <li>- uzasadnić konieczność oddzielania faktów od opinii.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób należy strzec się przed manipulacją stosowaną w reklamach;</li> <li>- dokonać krytycznej analizy wybranej reklamy;</li> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię reklamową [kampanię społeczną].</li> </ul>                                                                                                    |
| <b>Podsumowanie i test</b>        |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Organizacje międzynarodowe</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozwinąć skrót ONZ;</li> <li>- rozwinąć skrót NATO;</li> </ul>                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić, główne cele i zadania ONZ;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełnią ambasadorzy i konsulowie;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, czym różni się ONZ od innych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybraną misję pokojową ONZ,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                   |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>we</b>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez ONZ;</li> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez NATO.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne cele i zadania NATO;</li> <li>- rozpoznać przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej;</li> <li>- wymienić główne organy ONZ.</li> </ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jakie są główne cele polityki zagranicznej państwa;</li> <li>- określić, kiedy powstało ONZ i kiedy powstało NATO;</li> <li>- wyjaśnić, czym zajmuje się Rada Bezpieczeństwa ONZ;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie <i>misja pokojowa</i> ONZ, - wymienić przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO.</li> </ul>                                                                                                                                                             | <p>organizacji międzynarodowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jaka rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego;</li> <li>- wymienić nazwy, innych niż ONZ i NATO, organizacji międzynarodowych, do których należy Polska.</li> </ul>                                           | <p>w której brały udział/biorą wojska polskie [cele, zadania, historia misji, charakterystyka konfliktu, udział wojsk polskich, geografia polityczna],</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazać na mapie państwa członkowskie NATO.</li> </ul>                                                                               |
| <b>Unia Europejska</b>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić państwa sąsiadujące z Polską, które należą do Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, kiedy i gdzie podpisano traktat o powstaniu Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić imiona i nazwiska Ojców założycieli zjednoczonej Europy;</li> <li>- wymienić główne przyczyny integracji europejskiej,</li> <li>- wymienić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;</li> <li>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne etapy integracji europejskiej;</li> <li>- wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej;</li> <li>- odszukać informacje o życiorysie politycznym Ojców założycieli zjednoczonej Europy;</li> <li>- wyjaśnić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;</li> <li>- podać nazwy głównych organów Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać podstawowe kompetencje głównych organów Unii Europejskiej,</li> <li>- przedstawić wady i zalety procesu integracji europejskiej,</li> <li>- zaprezentować sylwetki polityczne Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybrane problemy [osiągnięcia] Unii Europejskiej;</li> <li>- zaprezentować* wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej [historia, kultura, demografia, ekonomia, itp.]</li> <li>- zaplanować [zorganizować / aktywnie uczestniczyć] <i>Dzień Europy</i> w szkole.</li> </ul> |
| <b>Polska w Unii Europejskiej</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady praw/korzyści, które nabyli obywatele polscy po wejściu Polski do Unii Europejskiej,</li> <li>- podać rok, w którym Polska</li> </ul>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób nabywa się obywatelstwo Unii Europejskiej,</li> <li>- wymienić prawa wynikające z obywatelstwa Unii</li> </ul>                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać informacje dotyczące głównych etapów integracji Polski z Unią Europejską [referendum ratyfikacyjne];</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenić proces integracji Polski z Unią Europejską - przedstawić korzyści i zagrożenia;</li> </ul>                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* inwestycje gminne, finansowane ze środków unijnych;</li> <li>- zaprezentować* wybraną</li> </ul>                                                                                                                                                                                 |

|                                      |                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      | przystąpiła do Unii Europejskiej.                                                               | Europejskiej,<br>- wymienić nazwy funduszy unijnych, z których korzysta Polska.                                                                                                                                                                                    | - podać przykłady wykorzystania funduszy unijnych;<br>- wyjaśnić, na czym polega Europejski Rynek Wewnętrzny.                                                                                                                                                           | - wyjaśnić, na jakich zasadach funkcjonuje Strefa Schengen;<br>- przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Strefy Schengen.                                                                                                                 | inicjatywę unijną dotyczącą młodzieży.                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Problemy współczesnego świata</b> | - wymienić przykłady ilustrujące proces globalizacji;<br>- podać przykłady pomocy humanitarnej. | - wskazać, na podstawie mapy, państwa globalnej Północy i globalnego Południa;<br>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa;<br>- podać przykłady globalizacji ekonomicznej i kulturowej współczesnego świata. | - podać przykłady ilustrujące dysproporcję rozwojową pomiędzy państwami globalnego Południa i globalnej Północy;<br>- podać przykłady zależności pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa;<br>- uzasadnić konieczność udzielania pomocy humanitarnej. | - podać przyczyny dysproporcji rozwojowych współczesnego świata;<br>- wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z procesu globalizacji;<br>- wyjaśnić, dlaczego pomoc dla państw biednego Południa jest często nieskuteczna;<br>- wyjaśnić pojęcia Grupa G7. | - zaprezentować* działania wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy humanitarnej;<br>- zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie / dyskusji] dotyczącą sposobów udzielania efektywnej pomocy społecznościom globalnego Południa;<br>- zaprezentować* problemy wybranego państwa globalnego Południa. |
| <b>Konflikty zbrojne na świecie</b>  | - podać przykłady działań terrorystycznych;<br>- podać przykłady konfliktów międzynarodowych.   | - podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się rozwiązywaniem konfliktów i walką z terroryzmem;<br>- wymienić skutki długotrwałych konfliktów międzynarodowych.                                                                                    | - na wybranych przykładach przedstawić przyczyny współczesnych konfliktów międzynarodowych;<br>- wymienić skutki rozwoju terroryzmu we współczesnym świecie;<br>- wymienić cechy ludobójstwa.                                                                           | - przedstawić różne rodzaje terroryzmu;<br>- wyjaśnić, dlaczego walka z terroryzmem jest trudna i często nieskuteczna.                                                                                                                                       | - zaprezentować* wybrany konflikt międzynarodowy [lokalizacja konfliktu na mapie, strony konfliktu, przyczyny i formy konfliktu, sposoby rozwiązania sporu].                                                                                                                                                                                         |
| <b>Podsumowanie i test</b>           |                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |